

تبیین جایگاه و نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در فرآیند یاددهی - یادگیری

مبثنی بر سنتز پژوهی در شواهد پژوهشی معاصر

صابر عبدالمکی¹، محبوبه خسروی²، مهشید ترکمان اسدی³

¹ دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی دانشگاه علامه طباطبائی

² گروه برنامه‌ریزی درسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران (نویسنده مسئول)، پست الکترونیکی: mkhosravi@atu.ac.ir

³ دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی دانشگاه علامه طباطبائی

اطلاعات مقاله

مقاله علمی - پژوهشی

دریافت: 28 اردیبهشت

1396

پذیرش: 14 تیر 1396

واژگان کلیدی:

فناوری اطلاعات و ارتباطات،

تدریس، فرآیندهای یاددهی

یادگیری، سنتز پژوهی

چکیده

فناوری اطلاعات و ارتباطات (فاوا) بر تدریس، یادگیری و پژوهش‌های مربوطه تأثیرگذار بوده‌است. هدف پژوهش حاضر، مطالعه نظام‌مند و ارائه ترکیبی از پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه نقش فاوا در فرآیند یاددهی - یادگیری بود. روش پژوهش، کیفی و به شیوه سنتز پژوهی انجام شد. منابع پژوهشی مرتبط از سال 2000 تا 2016 با روشی نظام‌مند انتخاب، واکاوی محتوایی و دست‌بندی شدند؛ در غربالگری ریز 29 پژوهش مرتبط انتخاب، سپس سنتزی از یافته‌های آنان ارائه شد. یافته‌ها نشان داد که می‌توان از دو روند در رابطه فاوا و یاددهی و یادگیری سخن گفت: الف) روند تسهیل‌کنندگی؛ ب) روند جریان‌سازی. در عین حال که این دو روند در مواردی با یکدیگر همپوشانی دارند و کشیدن مرز مشخصی میان آنها مشکل می‌نماید اما می‌توان این دو روند را از هم جدا نموده و به بررسی ابعاد، خصوصیات و تأثیرات آن‌ها بر فرآیند یاددهی - یادگیری پرداخت. بر این اساس، تأثیرات روند تسهیل‌کنندگی فاوا بر یاددهی - یادگیری در کوتاه مدت مشخص می‌شود؛ اغلب بصورت سخت‌افزاری، ظاهر مؤلفه‌های یاددهی - یادگیری را تغییر می‌دهد. روند جریان‌سازی، دربرگیرنده تغییراتی است که در سطحی عمیق‌تر و با پیچیدگی بیشتر، کیفیت و چگونگی یاددهی - یادگیری را تغییر می‌دهد. این تغییرات را می‌توان به نوعی نتایج بلندمدت روند تسهیل‌کننده دانست که به صورت نرم‌افزاری نمود پیدا می‌کند. در حقیقت کاربرد ابزارهای فناوری در کوتاه مدت شکل آموزش را تغییر داده اما پیامدهای آن در بلندمدت و در ارتباط با دیگر عوامل تأثیرگذار، منجر به بوجود آمدن رویکردها و جریان‌های جدیدی در آموزش شده و روند کلی آموزش را دچار تحولات اساسی نموده‌است.

Explaining the Situation and the Role of Information and Communication Technology in the teaching-Learning Process Based on the Research Synthesis of Contemporary Studies

Saber Abdolmaleki¹, Mahboobeh Khosravi² and Mahshid Torkaman Asadi³

¹ PhD Student in Curriculum Planning, Allameh Tabataba'i University

² Curriculum Planning, Department of Curriculum Planning, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran (Corresponding Author), mkhosravi@atu.ac.ir

³ PhD Student in Curriculum Planning, Allameh Tabataba'i University

ARTICLE INFORMATION

Original Research Paper

Received 18 May 2017

Accepted 05 July 2017

Keywords:

information and communication technology, Teaching, teaching and learning process, research synthesis

ABSTRACT

The education has been influenced by Information and Communication Technology (ICT) and these technologies have influenced teaching, learning and related researches. The purpose of this research was to provide a systematic study and to present a combination of studies in the field of the situation and the role of information and communication technology in the teaching-learning process. The method was qualitative and was carried out in the form of research synthesis. Relevant research resources were selected, categorized and analyzed from year 2000 to 2016 in a systematic manner; then, in a tiny screening stage, 29 researches that have intended criteria were selected. Then, a synthesis of their findings was presented in accordance with the principles of composition, rethinking and rearrangement of data. The findings showed that there are two trends between ICT and the teaching and learning processes: a) Facilitating trend; b) Stream making trend. While these two trends overlap in some cases and it is difficult to draw a clear border between them, they have features which they could be separated from each other and their aspects, features and impacts on teaching-learning processes could be studied. Accordingly, the effects of Facilitating trend on the teaching-learning process be revealed in the short term; these effects are often displayed in hardware and affect the appearance of the components of the teaching-learning process. The stream making trend of ICT in the teaching-learning process involves changes that affect the quality and condition of teaching-learning processes at a deeper and more complex level. These changes can be considered as some form of long-term results of the Facilitating trend which can be appears as software. In fact, the use of technology tools in the short term has changed the form of education, but its consequences in the long-term and in conjunction with other influential factors have led to the emergence of new approaches and trends in education and the general trend of education has undergone fundamental changes.

1. مقدمه

امروزه فناوری ارتباطات و اطلاعات یکی از مقتدرترین نیروها در شکل دادن به قرن بیست و یکم است. تغییرات اساسی حاصل از آن، در روش زندگی افراد، کار و آموزش تاثیرگذار است [1]. فناوری اطلاعات و ارتباطات دامنه وسیعی از تکنولوژی‌ها را پوشش می‌دهد و به ابزارها و منابع تکنولوژیکی اشاره دارد که برای برقراری ارتباط، آفرینندگی، انتشار و مدیریت اطلاعات بکار گرفته می‌شود [2]؛ [3]؛ [4].

امروزه تحول و پیشرفت‌های علم و فناوری، ضرورت تحول در فرآیند فعالیت‌های آموزشی را انکارناپذیر ساخته است [5]. طوری که مراکز آموزشی در هزاره نوین با این سؤال روبه‌رو شده‌اند که چگونه با تغییرات و فرصت‌هایی که فناوری اطلاعات و ارتباطات ایجاد می‌کند، کنارآیند [6]. همچنین، امروزه به عنوان یکی از شاخص‌های نظام‌های پیشرو تعلیم و تربیت می‌توان به استفاده از ظرفیت‌های تازه‌ای اشاره کرد که در سایه‌ی تحول‌های فن-آوری ایجاد شده است [7].

از زمان به کارگیری سیستم کامپیوتری در دهه 1960، ارزیابی-های متفاوت و طرح‌هایی به منظور افزایش ادغام تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات در همه زمینه‌های آموزشی ارائه شده است ([4]؛ [8]؛ [9]).

ورود فاوا در آموزش، سبک‌های سنتی را کاملاً متحول کرده و نظریات یادگیری را به چالش کشیده است. دستاوردهای چنین حضوری به کلاس‌های مجازی، دانشگاه هوشمند، دانشگاه مجازی و بطور کلی یادگیری الکترونیکی منجر شده است. در حقیقت ارتباطات در دنیای آموزش، مبنایی برای تمامی تعاملات میان اساتید/معلمان و فراگیران و میان مؤسسات آموزشی و دولتی و در میان سایر دستگاه‌ها مبدل گردیده است [10]. استفاده از فاوا در جهان امروز منجر به تغییرات اساسی و عمده‌ای در آموزش و یادگیری شده است: 1- ارائه فراوان اطلاعات، تصور دانشجویان از جهان را دگرگون می‌سازد، 2- توزیع وسیع و دسترسی آسان به اطلاعات، رابطه بین استادان و دانشجویان را تغییر داده است و 3- انعطاف‌پذیری، ابعاد فضا و زمان حیات آموزشی بشر را دگرگون می‌سازد. تمام این تغییرات گواه این امر هستند که فاوا به تدریج به عنصر ضروری برای اصلاحات آموزشی و نوآوری‌های جامعه کنونی بدل شده است و نظام آموزش ما را به عصر آموزش الکترونیکی نزدیک می‌کند [11].

بیشترین و مهمترین تأثیر فاوا در آموزش در فرآیند یاددهی و یادگیری است. هوپر و ریبر معتقدند که تکنولوژی‌ها می‌توانند به

دو شکل نظری (نرم‌افزاری) و فیزیکی (سخت‌افزاری) در فعالیت‌های یاددهی - یادگیری ارائه شوند که به عنوان مکملی برای یکدیگر برای حل مسائل آموزشی بکار می‌روند. تکنولوژی-های فیزیکی با تولید ابزار فیزیکی به دنبال بهبود کار و فعالیت‌ها هستند؛ تکنولوژی‌های نظری دربرگیرنده یافته‌های دانشی هستند که هیچ شکل مشخصی ندارند، مانند نظریه‌های مربوط به یادگیری فعال، سازنده‌گرایی و ... [12]. به کمک فاوا است که می‌توان فرآیند یاددهی و یادگیری و در پی آن یادگیری مادام-العمر را تسهیل و بهبود بخشید [7]. زمینه آموزش تحت تأثیر فاوا بوده است که بدون شک بر تدریس، یادگیری و پژوهش تاثیرگذار است [13]. امروزه ادغام تکنولوژی در برنامه درسی با نیت تأثیرگذاری مثبت بر تدریس و یادگیری در طی 20 سال گذشته در موقعیت تکاملی قرار داشته است [14]. تلفیق فناوری در برنامه درسی کلاس درس جزء جدایی‌ناپذیر یک تدریس مناسب است [15]. بکارگیری فناوری‌های دیجیتالی در دنیای آموزش، روش یادگیری و چگونگی ارتباط دانشجویان با جامعه را تغییر داده است [16]. مطالعات انجام شده از تأثیرات مثبت فاوا در تدریس و یادگیری حمایت می‌کنند [17].

در واقع در جهانی که روز به روز بیشتر از گذشته به فاوا مجهز می‌شود، شیوه‌های سنتی یاددهی - یادگیری چندان کارساز نخواهد بود [18]. فناوری اطلاعات می‌تواند به نحو مطلوبی تدریس را تحت تأثیر قرار داده و راهبردها و روشهای آن را دگرگون سازد [19]. بنابراین، فاوا می‌تواند رویکردهای آموزشی جدیدی را فراهم کند [20].

استفاده از فاوا محیطی با قابلیت آموزشی ویژه در کلاس درس ایجاد می‌کند که به طور مسلم در ظهور ظرفیت‌های پنهان دانش‌آموزان اثرگذار خواهد بود [21]. تغییرات مهم ناشی از فناوری اطلاعات، منبع تحولاتی اساسی در کلاس‌های درس شده‌است. مهم‌ترین آن‌ها را می‌توان در این واقعیت دانست که فناوری، دانش‌آموزان را قادر ساخته است تا به اطلاعات خارج از کلاس دسترسی پیدا کنند و این مسئله موجب افزایش انگیزه آنان برای فراگیری شده است. فناوری اطلاعات با تغییر شیوه‌های آموزشی، مفهوم سنتی «یادگیری بر اساس حافظه» را به سوی «یادگیری خلاق و پویا» هدایت کرده است. با بهره‌گیری از فناوری اطلاعات، معلم به سهولت به منابع جدید آموزشی مورد نیاز خود دست می‌یابد و اطلاعات و مواد آموزشی کلاس خود را آسان‌تر و سریع‌تر تهیه می‌کنند [22]. در همین زمینه کاستلز بیان می‌کند: "در عصری که اطلاعات همیشه و همه وقت در دسترس دانش‌آموزان است، مفهوم یادگیری تغییر

یادگیری در دانش آموز؛ تسهیل ارتباط میان مدیر دروس، معلم و دانش آموز 4- ابزار طراحی و تولید: ایجاد مواد آموزشی تعاملی؛ ایجاد مواد آموزشی با کیفیت بالا [22]. فرج الهی و ظریف صنایعی شش ویژگی آموزش مبتنی بر فاوا را بیان می- کنند: حضور از راه دور، انعطاف پذیری، تعامل، یادگیری فعال، همکاری و انگیزش [32].

از دیدگاه یادگیری استفاده مؤثر از فناوری اطلاعات و ارتباطات می تواند به فوایدی در قالب: انگیزش بالا، اعتماد به نفس، سؤال پرسیدن بهتر، ترفیع قابلیت کار با اطلاعات، بهبود مهارت های ارتباطی و اجتماعی، ترفیع یادگیری مستقل و پیشرفت در آن، بهبود و ارائه مطالب، ایجاد قابلیت های حل مسئله و... منجر گردد [33]. نتایج پژوهش ضامنی و کاردان نشان داد که کاربرد فاوا در تغییر نگرش، تثبیت و پایداری مطالب درسی، مهارت استدلال و قدرت خلاقیت و در نهایت یادگیری فعال درس ریاضی تأثیر دارد [34]. نامی در پژوهشی تأثیر فاوا بر توسعه آموزش را در شش جنبه قرار داده است: الف) نقش فاوا در فراهم آوردن منابع یادگیری؛ ب) تأثیر فاوا بر چگونگی یادگیری؛ ج) تأثیر فاوا بر زمان و مکان یادگیری؛ د) نقش فاوا در گسترش توانایی های مربیان؛ و) نقش فاوا در گسترش تعداد دانشجویان؛ ه) نقش فاوا در کاهش هزینه های آموزشی [35]. دونس و همکاران معتقد هستند، هدف های کاربرد اطلاعات و ارتباطات در تعلیم و تربیت عبارتند از: تشویق در کسب مهارت های فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان یک هدف برای کاربران؛ استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات به منظور تقویت توانایی های فراگیران در برنامه های درسی موجود؛ استفاده از فناوری های اطلاعات و ارتباطات به منظور تقویت فراگیران در برنامه های درسی که نه فقط چگونگی یادگیری درس بلکه، محتوای یاد گرفته شده را نیز تغییر می دهد؛ استفاده از فناوری های اطلاعات و ارتباطات به عنوان یک جزء ضروری اصلاحات است که ساختار سازمانی را تغییر می دهد [36].

لایم و چای چهار نقش ابزاری برای فاوا در آموزش و یادگیری در تعریف کرده و آن را به شرح زیر بیان می کنند: 1. ابزارهای اطلاعاتی: کاربردهایی از فاوا هستند که اطلاعات بسیار زیادی را در فرمت ها و شکل های مختلف از قبیل صوتی، متنی، گرافیکی یا ویدیویی ارائه می کنند؛ 2. ابزارهای موقعیت ساز: ابزارهایی که یادگیرندگان را در محیطی قرار می دهند که می توانند دست به تجربه عملی بزنند؛ ابزارهای سازندگی: ابزارهایی هستند که به منظور پردازش اطلاعات، ساختن دانش یا برای عینیت دادن به ادراک فرد مورد استفاده قرار می گیرد؛ 3. ابزارهای ارتباطی: این

یافته است. آنچه باید در کلاس درس مورد توجه و تأکید قرار گیرد، یاد دادن چگونه یاد گرفتن به دانش آموزان (آموزش یادگیری) است". به این معنا که دانش آموزان به طور دقیق اطلاعات مورد نیاز خود را تشخیص دهند و از مهارت لازم برای تصمیم گیری و انتخاب آن برخوردار باشند. آنها باید بتوانند به سرعت اطلاعات را جستجو کرده و پس از پردازش، از آن استفاده کنند [23].

فاوا تنها به عنوان یک ابزار مورد توجه نیست که بتواند به روش های تدریس موجود اضافه شده یا جایگزین آنها شود. فاوا بعنوان ابزار مهمی برای حمایت از راه های جدید تدریس و یادگیری در نظر گرفته می شود؛ و باید برای توسعه مهارت های دانش آموزان برای همکاری، برقراری ارتباط، حل مساله و یادگیری مادام العمر مورد استفاده قرار گیرد [24]. فاوا به فراهم نمودن کاتالیزوری برای تفکر دوباره در مورد عمل تدریس [25] کمک کرده و به بهبود بروندهای آموزشی و افزایش و بهبود کیفیت تدریس و یادگیری منجر گردیده است [26].

با توجه به اهمیت رابطه فاوا و تدریس تا کنون دسته بندی های زیادی در این زمینه، توسط پژوهشگران و سازمان های آموزشی بیان شده است. رحمانی و همکاران در پژوهشی استفاده و بهره گیری از فاوا در فرآیند یاددهی و یادگیری را در پنج زمینه تسهیل یاددهی - یادگیری، انگیزش یادگیری، یادگیری شاگرد محور، ارزیابی یادگیری و ارتقای مهارت تفکر بیان می کند و در هر زمینه به بیان نقش های فاوا در آن زمینه می- پردازد [27]. قادری و مغفوری کارکردهای ویژه فاوا را در آموزش عالی به این صورت شرح می دهد: آسان سازی، امکان تجربه و یادگیری شخصی، یادگیری انعطاف پذیر، تحرک و انگیزش افراد برای تلاش و تحول، نوآوری، پشتیبانی و بهبود کیفیت، و صرفه جویی [28]. بکارگیری فناوری اطلاعات جدای از اینکه، باعث کاهش هزینه ها، یادگیری بهتر، صرفه جویی در زمان، تقویت ارتباط بین مراکز آموزشی، بالا بردن سطح علمی اساتید و استفاده از امکانات شنیداری و دیداری می شود [29]. مزایای دیگری نیز دارد که به طور کلی عبارتند از: یادگیری انعطاف پذیر؛ پشتیبانی و بهبود کیفیت آموزش و یادگیری [30]؛ اطمینان در دستیابی به اطلاعات لازم [31]. نوروژی و همکاران نقش چهارگانه در زمینه کاربرد فناوری اطلاعات در مدارس را بیان کردند: 1- ارتباط دهنده: برقراری ارتباط میان اطلاعات، معلم و دانش آموز؛ کاهش محدودیت های زمانی و مکانی 2- هدایت کننده: دسترسی آسان به منابع جدید آموزشی، دستیابی به مواد آموزشی بالاتر از پیش 3- تسهیل کننده: افزایش کیفیت

را برای ارسال و دریافت پیام به خدمت گیرند، سوال طرح کنند و یا به سوالات پاسخ دهند [46] [41].

فطحیان و نوروزی دو رویکرد درباره کاربرد فاوا در آموزش را بیان کردند (الف) رویکرد شناختی: به دنبال کشف، شناخت و بررسی ابزارهای فاوا (ب) رویکرد کاربردی: به دنبال یادگیری نحوه کاربرد ابزارهای فاوا [42]. ندرلنود ارتباط فرآیند یاددهی-یادگیری با فناوری اطلاعات و ارتباطات را به سه شکل زیر بیان می‌کند: الف) فاوا به عنوان هدف: فناوری و کاربرد آن به ارائه دروس خاصی مثل آموزش کامپیوتر محدود نمی‌شود بلکه اهداف وسیع‌تری را در برمی‌گیرد و برای کاربرد افراد در جامعه و زندگی است. ب) فاوا به عنوان رسانه‌ای برای ارتقای فرآیند یادگیری: اشاره به استفاده از فاوا به مثابه رسانه‌ای در فرآیند تدریس و یادگیری است که از طریق آن معلمان بتوانند شرایط تدریس بهتر را فراهم کنند و فراگیران با کیفیت و میزان بالاتر یاد بگیرند. ج) فاوا به عنوان ابزار: فاوا، فرآیند یادگیری را تشکیل نمی‌دهد بلکه استفاده از آن در کلاس درس یا مدرسه مورد حمایت دست‌اندرکاران نظام تعلیم و تربیت قرار می‌گیرد [43].

توماس و رنگا کاربرد فاوا در آموزش را در سه مقوله اصلی جای می‌دهد: 1- پداگوژی (علم تعلیم و تربیت)؛ 2- کارآموزی 3- آموزش مداوم [44]. حسینی بیان می‌کند در متون مختلف، اغلب سه رویکرد مختلف را در استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در آموزش می‌توان مورد شناسایی قرارداد: الف- فاوا به عنوان واحد درسی که دلالت بر فراگیری مهارت‌های ویژه در قالب واحدهای درسی یا کارگاه‌های آموزشی برای دانش‌آموزان، دانشجویان و مدرسان دارد. ب- فاوا به عنوان ابزاری برای گردآوری، ذخیره‌سازی و اشاعه اطلاعات و نیز انجام فعالیت‌های پژوهشی. ج- فاوا به عنوان ابزاری برای کمک به فرایند آموزش و یادگیری [45].

یونس و نورالدیندو مقوله جدا از هم درباره فاوا را بیان می‌کنند: الف- فاوا برای آموزش: فناوری اطلاعات و ارتباطات برای آموزش به توسعه تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات بویژه برای فرآیندهای یادگیری/تدریس اشاره دارند. ب- فاوا در آموزش: در حالی که فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش شامل اقتباس عمومی و ترکیب فناوری‌های اطلاعاتی در فرآیند تدریس/یادگیری است [46]، [46]، [47] و [48]. این کاربرد در آموزش سبب توجه به سبک‌های یادگیری فراگیر-محور شده و مبنایی برای تمامی ارتباطات میان موسسات آموزشی، تعلیم‌دهندگان و متعلمان می‌باشد [9].

ابزارها، سیستم‌هایی هستند که برقراری ارتباط آسان بین استاد و دانشجو یا دانشجویان با یکدیگر را ورای موانع فیزیکی که به طور معمول در کلاس درس وجود دارد، میسر می‌سازند [37]. می‌توان برای کاربرد اینترنت به ویژه در امر تحقیق، تدریس و یادگیری به مزایای زیر اشاره نمود: دستیابی آسان‌تر به اطلاعات و به روز کردن اطلاعات؛ اختصاص زمان بیشتر برای یادگیری؛ ایجاد ارتباط آسان و مذاکره همزمان؛ افزایش نقش یادگیرندگان در فرآیند یادگیری و انعطاف‌پذیری و امکان انتخاب بیشتر؛ ایجاد استقلال و انگیزه بالای یادگیری در یادگیرندگان؛ غالب شدن بر موانع کلاس درس و افزایش امکانات یادگیری [38]. فراهم نمودن کار گروهی و تشریح مساعی دانشجویان از راه دور؛ فراهم نمودن امکان تعامل و گفتگو میان دانشجو و استاد؛ کاهش زمان دسترسی و سرگردانی دانشجو برای دریافت پاسخ از استاد؛ افزایش امکان دسترسی فوری به منابع موجود و بانک‌های اطلاعاتی بیشمار؛ برای مثال، دسترسی به بانک‌های اطلاعاتی، فهرست‌های کتابخانه‌ای، و اطلاعات لازم جهت ثبت نام در یک دوره و...؛ ایجاد امکان سریع و آسان برای ارسال تکالیف خواسته شده؛ امکان آزمون دادن از طریق رایانه مطرح می‌شود [39]. شواهد و مدارک فراوانی از کاربرد فاوا در زمینه رشد و تحول در آموزش وجود دارد که می‌تواند به تسریع و بهبود یادگیری منجر شود، از جمله این شواهد می‌توان به افزایش مهارت‌های اولیه، حل مشکلات آموزشی، مدیریت اطلاعات، علاقه به درس و حضور با انگیزه در کلاس درس و توسعه مفاهیم و... اشاره کرد [40].

یغما کارکردهای فاوا در فرآیند تدریس-یادگیری را به شرح زیر بیان می‌کند: کارکردهای آموزشی (تدریس): رسانه‌ها از طریق بکارگیری چندین حس، ارتباطی زنده، فعال و مهیج با فراگیر برقرار می‌کند. یکی از کارکردهای فناوری اطلاعات در نقش آموزشی، فراهم نمودن جریان آموزش و نحوه اجرای آموزش است؛ کارکردهای اکتشافی: فراگیرنده می‌تواند در مواقع عدم دسترسی به آزمایشگاه، از آزمایشگاه‌های مجازی شبیه‌سازی شده توسط رایانه استفاده کند. همچنین می‌تواند از اطلاعات موجود در بانک‌های اطلاعاتی رایانه‌ها برای انجام دادن کارهای تحقیقی و اکتشافی بهره‌مند شود؛ کارکردهای ابزاری: این گروه از فناوری‌ها که برای استفاده مدارس طراحی نشده‌اند، عملاً کاربرد ابزاری دارند؛ ولی در عمل می‌توان آنها را برای نیل به مقاصد آموزشی هم بکار گرفت مثل نرم‌افزارهای پردازش کلمه و نرم‌افزارهای صفحه گسترده؛ کارکردهای ارتباطی: در فناوری‌ها معلم و دانش‌آموزان مجازند از طریق شبکه‌ها، فناوری‌های دیگر

آنچه در پژوهش حاضر مد نظر است ارائه نمونه‌ای از سنتز پژوهی نظام‌مند یافته‌های پژوهش‌های 15 سال اخیر در حوزه رابطه فناوری اطلاعات و ارتباطات و تدریس است تا بدین روش سوالات این پژوهش درباره مؤلفه‌های مربوط به رابطه تدریس و فاوا پاسخ داده شود. حاصل سنتز یافته‌های دیگر پژوهش‌ها باشد دارای سه مرحله است که پژوهش حاضر نیز بر مبنای این سه مرحله پیشرفته است [52].

جدول 1. مراحل اجرای روش سنتز پژوهی

Table 1. the states of conducting the research synthesis

The stage	sub stage	Descriptions about the current research
1. Determining the geography of research: Determining the researches that is required to use their findings	A. Determining the search parameter, such as the publication date and type of research	Date of publication: From 2000 to 2017; Geographical scope: Worldwide; Type of research: quantitative, qualitative, combination studies; Type of documents: published articles and valid organizational reports
	B. Determining the criteria for selecting the documents collected from the previous step	Related to the research questions; validation of the research in terms of used method
	C. Determining the search strategy in documents and databases	Keywords related to the relationship between teaching and learning; and the identification of research databases such as: SID-Science -MAGRAN- Eric-Taylor Francis-direct
articles and documents were obtained in the field of ICT and teaching. After applying the criteria for selecting articles and documents, 56articles were found to be available		
2. The systematic review of selected documents	a. large screening	Abstract of articles and documents were examined according to two criteria of relevance and quality. 37 articles were approved
	b. Screening title	The entire text of the articles and documents were examined; and according to the criteria were selected. The result of this phase was 29articles, which entered the next stage
	c. Analysis	The documents were examined physiologically and different parts of the research (such as research type, questions, findings) and were described in the table
3. Synthesis: Creating something new from separated elements	accumulative Research Synthesis; and synthetic Research Synthesis	The results related to the selected articles and documents were collected together, then with repeated and accurate reviews, and comparing the same and contradictory findings (through encoding), classified in bigger themes....

با توجه به ارتباط عمیق فاوا و فرآیند یاددهی و یادگیری، و اهمیت آن در آموزش کلاسی، همان‌طور که مطرح شد پژوهش‌های بسیاری درباره انواع نقش‌ها و تأثیرات این فناوری بر فرآیند یاددهی و یادگیری انجام شده است. اما از مرور پیشینه نظری و عملی این موضوع استنباط می‌شود که حجم بسیاری از پژوهش‌ها به صورت پراکنده انجام شده و نیاز به پژوهشی هست که نتایج به دست آمده را به صورت یکپارچه بررسی کند و از این راه چهارچوبی جامع نسبت به این موضوع به دست دهد. با این هدف، در مقاله حاضر با استفاده از مطالعه منابع موجود، به بیان و تبیین جایگاه و نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در فرآیند یاددهی - یادگیری پرداختیم. در این راستا، دو سوال اساسی مبنای پژوهش قرار گرفت:

- مولفه‌های بنیادین رابطه فناوری اطلاعات و ارتباطات با تدریس بر مبنای پیشینه پژوهشی کدام است؟
- ابعاد اصلی رابطه فناوری اطلاعات و ارتباطات با تدریس بر مبنای فرا ترکیب مبنای نظری و پیشینه پژوهشی کدام است؟

2. روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر کیفی و از نوع سنتز پژوهی است و بر اساس عملیاتی کردن این اصل است که علم، قابلیت جمع یا تراکم نظام‌مند دانش‌های تولید شده پیشین را دارد [49]. هدف سنتز پژوهی این است که تحقیقات تجربی را به منظور خلق تعمیم‌ها، ترکیب کند. تعمیم‌هایی که در آن، حد و مرزهای تعمیم نیز مشخص می‌شود [50]. سنتز پژوهی از روش‌های علمی پژوهشی است که آنرا می‌توان در دو دسته کیفی و کمی قرار داد. دسته کمی را با مفهوم فراتحلیل می‌شناسیم و سنتز پژوهی کیفی شامل روش‌های فراروایت، سنتز مضمونی، سنتز متنی و سنتز تفسیری - انتقادی است [49]. کرسول دو نوع طرح پژوهش مبتنی بر تلفیق پژوهش‌ها را شناسایی نموده است 1- طرح مرور تلفیقی که در آن محقق به جای جزئیات هر پژوهش، یافته‌ها یا ایده‌های مهم مرور همه پژوهش‌ها را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. 2- مرور جداگانه هر یک از پژوهش‌ها به منظور فراهم ساختن خلاصه‌ای از هر مطالعه در رابطه با مضمون اصلی مورد نظر پژوهشگر است. [51] در حقیقت این شکل از مطالعه به پژوهشگر کمک می‌کند که به شکلی نظام‌مند و جامع، یک بازنگری دقیق و عمیق انجام دهند و یافته‌های مقاله‌های پژوهشی را به نوعی تلفیق کنند تا پدیده مورد بررسی، نتایجی بیشتر از مجموع اجزایش حاصل کند [73]

3. نتایج و بحث

ابتدا یک تصویر کلی از پیشینه نظری و پژوهشی مقالات و اسناد انتخاب شده نهایی ارائه شده است. پژوهش‌های متعددی به ویژه در دو دهه اخیر در داخل و خارج کشور به صورت مستقیم و غیر مستقیم در حوزه رابطه فاوا و تدریس انجام گرفته است. مولفه‌های مطرح شده در پژوهش‌های انجام گرفته در پاسخ به سوال اول پژوهش در قالب جدول زیر ارائه شد.

جدول 2. مولفه‌های بنیادین رابطه فناوری اطلاعات و ارتباطات با تدریس

بر مبنای پیشینه پژوهشی

Table 2: The Fundamental Components of the Relationship of Information and Communication Technology with Teaching Based on Research Background

			providing learning resources; the impact of ICT on learning; the impact of ICT on time and place of learning; the role of ICT in enhancing the skills of educators; the role of ICT in expanding the number of students; the role of ICT in reducing educational costs
8	Qualitative	[36]	Encouraging the acquisition of ICT skills as a goal for users; Using ICT to enhance learners' abilities in existing curricula; Using ICT to how to learn; using ICT .to modify content
9	Qualitative	[56]	Information tools; Positioning tools; Construction tools; Communication tools
10	Quantitative	[38]	Easier access to information and updating of information; spending more time for learning; easy communication and simultaneous negotiation; increasing learner's role in the learning process and more flexibility and choice; creating independence and motivation for learning in learners; overcoming obstacles of Classroom and increasing learning facilities
11	Qualitative	[40]	Accelerating and improving learning; initial skills; solving educational problems; managing information; interest in the classroom and engaging in the classroom; developing concepts
12	Quantitative	[41]	Educational functions (teaching); Exploratory functions; Instrumental functions; Communication functions
13	Quantitative	[22]	Connecting, guiding, facilitating, tool design and production
14	Quantitative	[7]	Strengthening and improving the teaching and learning process, increasing flexibility in job activities, taking into account the removal of time and space constraints, responding to students' need for electronic learning activities, establishing continuous interaction with students and creating backgrounds New to creativity in

Row	Type of research	researchers	The components of the relationship between information technology and communication with teaching
1	Qualitative	[52]	Facilitating teaching - learning, learning motivation, learner-centered learning, assessment of learning and thinking skills
2	Qualitative	[28]	Facilitating the possibility of personal experience and learning, flexible learning, motivating individuals to work and innovation, support, and improving .the quality and saving
3	Qualitative	[30]	Flexible learning; Supporting and improving the quality of teaching and learning
4	Quantitative	[29]	Reducing costs, better learning, saving time, strengthening communication between educational centers, raising the academic level of professors and using visual and auditory facilities
5	Qualitative	[32]	Remote attendance, flexibility, engagement, active learning, collaboration and .motivation
6	Quantitative	[33]	High motivation, self-confidence, better asking questions, promotion of the ability to work with information, improving communication and
			social skills, promoting independent learning and advancing in it, improving and presenting content, creating problem-solving capabilities
7	Quantitative	[37]	The role of ICT in

			research-based curriculum, flexible and open, along with valid learning, the possibility to present at any place and time. Along with multiple progress routes
25	Quantitative	[61]	Helping students to improve their academic achievement; Make the learning process more effective, more challenging, and more engaging.
26	Qualitative	[62]	Expanding the skills, motivations and information of students by themselves
27	Qualitative	[63]	Constructivism, situational learning, motivation, learning transfer
28	Quantitative	[64]	help in the design and editing of learning materials, supporting collaborative classes
29	Qualitative	[17]	Major changes in teaching approaches and student learning practices; Facilitating active, participatory, creative, integrative and evaluative learning; emergence and implementation of an emerging constructivist educational paradigm that puts more responsibility for .....learning to learners

در این مرحله پژوهشگران در فرآیند سنتز پژوهی بر مبنای بررسی یافته‌ها و داده‌های حاصل از مطالعه مبانی نظری و پیشینه پژوهش‌های انتخاب شده نهایی دریافتند که کلیه مولفه‌ها و شاخص‌های شناسایی شده در زمینه رابطه فاوا و تدریس را می‌توان در دو روند جامع 1- روند تسهیل‌کننده 2- روند جریان‌ساز در نظر گرفت. در پاسخ به سوال دوم الگوهای نظری و مصادیق پژوهشی در هر دو روند در جدول شماره 3 ارائه شده است.

جدول 3- فراترکیب مبانی نظری و پژوهشی در ارتباط با مولفه‌های احتمالی رابطه فناوری اطلاعات و ارتباطات با تدریس

Table 3: Extension of theoretical and research bases in relation to the possible components of the relationship of information and communication technology with teaching

Row	Themes	Research samples (Repeat in related research)
1	Facilitator	[52]; [30]; [29]; [35]; [53]; [38]; [40]; [76]; [42]; [7]; [34]; [12]; [55]; [56]; [57]; [42]; [64]; [45]; [46]; [13]; [59]; [60]; [61]; [17]
2	Stream-maker	[52]; [32]; [33]; [35]; [36]; [53]; [76]; [42]; [7]; [34]; [74]; [60]; [63]; [17]

			educational activities
15	Quantitative	[34]	Changing attitudes, fixing and sustaining lessons, arguing skills and power of creativity, and ultimately active learning
16	Qualitative	[54]	Creative and interactive environment; active learner
17	Quantitative	[55]	Facilitating the teaching and learning process, creating a knowledge-based environment
18	Qualitative	[56]	Facilitator; freedom to train from time and space; learner-centered and research-centered; multi-skill and guiding teacher; open-learning learning; process-oriented
19	Quantitative	[42]	Cognitive Approach; Applied Approach
20	Qualitative	[57]	Facilitator; change the role of teacher (facilitator); change the role of student (active learner)
21	Quantitative	[47]	ICT as a curriculum; ICT as a tool for collecting, storing and disseminating information and conducting research activities; ICT as a tool for helping the teaching and learning process
	Qualitative	[48]	ICT for education; ICT in education
22	Qualitative	[58]	More fit with individual learning styles; Learning speed and student needs; Collaborative learning; Acquiring real world information through the Web; Encouraging students to take on learning responsibilities; Increasing their autonomy in learning
23	Qualitative	[59]	Creating knowledge; creating creative environments; interactive learning; individual exploration; active learning environments
24	Qualitative	[60]	changing the role of the teacher as a guide, a creator of a learning environment, a Colleague in learning, someone who interacts , searches and experiences; changing the role of a learner as an active learner, knowledge producer, learner who collaborates, Independent learner, learner who learns to learn, to think and to communicate; changes in curriculum as a

4. نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر ارائه چهارچوبی جامع و دستیابی به نتیجه‌ای نوآورانه به شیوه سنتز پژوهی درباره تبیین جایگاه و نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در فرآیند یاددهی - یادگیری بود. از بین عناصر برنامه درسی بیشترین و مهمترین تأثیر فاوا در آموزش در فرآیند یاددهی و یادگیری است. زیرا به یاری فناوری اطلاعات و ارتباطات است که می‌توان فرآیند یاددهی و یادگیری و در پی آن یادگیری مادام‌العمر را رشد و بهبود بخشید [7]. فاوا کاتالیزوری برای تفکر دوباره در مورد عمل تدریس فراهم می‌کند [25].

در این مطالعه به منظور بررسی جایگاه و نقش فاوا در فرآیند یاددهی - یادگیری دو سوال اصلی مطرح گردید. در سوال‌های اول، مولفه‌های بنیادین رابطه فناوری اطلاعات و ارتباطات با تدریس بر مبنای پیشینه پژوهشی مورد بررسی قرار گرفت. سؤال دوم نیز به بررسی ابعاد اصلی رابطه فناوری اطلاعات و ارتباطات با تدریس بر مبنای فرا ترکیب مبانی نظری و پیشینه پژوهشی پرداخت.

بر مبنای تحلیل و تفسیر پاسخ سؤالات مطرح شده و مطالعه رویکردها و مبانی نظری و عملی، این نتیجه به دست آمد که می‌توان جایگاه و نقش فاوا در فرآیند یاددهی یادگیری را در دو روند عمده تقسیم‌بندی نمود:

الف) روند تسهیل‌کنندگی فناوری اطلاعات و ارتباطات:

در این روند فاوا بیشتر نقش یک وسیله را در خدمت تدریس ایفا می‌کند و باعث می‌شود عمل و فرآیند تدریس راحت‌تر و با سهولت بیشتر انجام گرفته و در نهایت یادگیری بیشتری در فراگیران شکل گیرد. معلم برای طراحی موقعیت‌های یادگیری بهتر از فاوا و امکانات (سخت‌افزارهای) مربوط به آن استفاده می‌کند. این روند دارای اثراتی کوتاه‌مدت در فرآیند یاددهی - یادگیری است، یعنی اثرات آن در کوتاه مدت و به سرعت در ساختار آموزشی قابل مشاهده است.

فناوری‌های جدید اطلاعاتی و ارتباطی به دلیل قابلیت‌ها و ویژگی‌هایی که دارند مهم‌ترین نقش خود را در تسهیل و آسان‌سازی یادگیری ایفا می‌نمایند [35]. استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان ابزاری حمایتی برای بهبود تدریس و یادگیری و دستیابی به هدف‌های یادگیری باکیفیت برای همه، امری اجتناب‌ناپذیر است [67]. فناوری اطلاعات و ارتباطات یکی از عوامل تغییر در کلاس‌های درس است و نقش و تأثیر آن در

توسعه دانش و ایجاد تسهیل و تسریع در امر یادگیری در عصر حاضر امری انکارناپذیر است [68].

بکارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات در فرآیند تدریس و یادگیری، یادگیری را تسهیل کرده، زمان یادگیری را کاهش داده، شرایط و موقعیت مناسب‌تری برای یادگیری ایجاد کرده، شیوه آزادی در یادگیری را تحقق بخشیده و به آن جامه عمل می‌پوشاند، امکان دسترسی به منابع و مآخذ موجود در سراسر دنیا را فراهم می‌کند، فرصت تمرین، کارورزی و آزمایش را ایجاد می‌کند [52]. نتیجه به دست آمده پژوهش حاضر این است که روند تسهیل‌کنندگی فاوا را می‌توان از طریق پنج مؤلفه (1) فاوا بعنوان ابزار اطلاعاتی؛ (2) فاوا بعنوان ابزار موقعیت‌ساز؛ (3) فاوا بعنوان ابزار ارتباطی؛ (4) فاوا بعنوان ابزاری برای رفع محدودیت‌های مکانی و زمانی؛ و (5) فاوا بعنوان ابزارهای ارائه چندگانه محتوا، تعریف کرد. مؤلفه‌های مطرح شده در جدول زیر به همراه ویژگی‌های آن ارائه شده است.

جدول 4- مولفه‌های فاوا در روند تسهیل‌کنندگی

Table 4: ICT Components in the Facilitation Trend

Component	Features
ICT as an information tool	Providing an unlimited range of information; Accessing to databases
ICT as a tool for positioning	Provides multisensational learning; Practical experience close to the first-hand experience through simulation and play;
ICT as a communication tool	Increasing the possibility of contact between teacher and a Learner, or a large number of learners with other learners with theorists and experts in each discipline.
Resolving spatial and temporal constraints	Removing geographical boundaries through the possibility of telecommunications; eliminating time limits through the possibility of asynchronous communications
Tools for Multiple Content Provisioning	Possibility to use several senses, creating live communication, active and exciting communication through multimedia and supersonic capabilities;

ب) روند جریان‌سازی فناوری اطلاعات و ارتباطات:

روند جریان‌سازی فاوا دربرگیرنده تغییراتی است که در سطحی عمیق‌تر و با پیچیدگی بیشتر، کیفیت و چگونگی فرآیندهای یاددهی یادگیری را تحت تأثیر خود قرار داده است این تغییرات دارای اثرات بلندمدت است که با رویکردی نرم‌افزاری در نظام آموزشی نمود پیدا می‌کند. در حقیقت کاربرد ابزارهای فناوری در کوتاه‌مدت شکل آموزش را تغییر داده اما پیامدهای آن در بلندمدت و در ارتباط با دیگر عوامل تأثیرگذار، منجر به پدید

شد [72]. فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات تغییرات عمده‌ای در رویکردهای تدریس و شیوه‌های یادگیری دانش‌آموزان به وجود آورده است. محیط‌های یادگیری غنی شده به وسیله فناوری اطلاعات و ارتباطات منجر به تسهیل یادگیری‌های فعال، مشارکتی، تلفیقی، خلاق و ارزشیابانه شده که به عنوان مزیتی نسبت به رویکردهای سنتی مطرح می‌گردند. به سخن دیگر، فناوری اطلاعات و ارتباطات منجر به ظهور و اجرای تعلیم و تربیت نوظهور ساختن‌گرایی شده که در فرآیند یادگیری مسئولیت بیشتری را متوجه دانش‌آموز می‌کند. بنابراین، از مزایای استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش، فراهم آوردن آموزشی با کیفیت همراستا با رویکرد سازنده‌گرایی است که پارادایم اصلی یادگیری در عصر کنونی است [17]. نتیجه به دست آمده در این پژوهش حاکی از آن است که روند جریان‌ساز فاوا با ده مؤلفه‌ی (1) سازنده‌گرا بودن ماهیت فاوا؛ (2) ارتباط فاوا با شخصی‌سازی فرآیند یاددهی و یادگیری؛ (3) فاوا در خدمت پرورش هوش‌های چندگانه؛ (4) ارتباط فاوا و اثر انگیزی یادگیری؛ (5) ارتباط فاوا با یادگیری شاگردمحور؛ (6) بهبود و ارتقای مهارت‌های تفکر؛ (7) ارتباط فاوا با ارزشیابی از یادگیری؛ (8) تأکید بر خودآموزی؛ (9) شکل‌دهی یادگیری عمیق، سریع و پایدار؛ و (10) تغییر نقش معلم؛ قابل تعریف است که این مؤلفه‌ها به همراه ویژگی‌های آن در جدول شماره 5 ارائه شده است.

جدول 5- مؤلفه‌های فاوا در روند جریان‌سازی

Table 5- Components of the ICT in the stream-making Trend

Component	Features
ICT as a construction tool	Relationship between ICT and constructivist theory, providing the possibility of personal discovery and knowledge recognition based on active learning environments.
Relationship between ICT and the personalization of the teaching – learning Process	Creating learning opportunities fit to learning styles and individual characteristics
ICT serves multiple intelligence	Various media can accommodate educational activities with pupils' intelligence through the use of visual media for spatial intelligence, audio media, musical intelligence, and more.
Relationship between ICT and learning motivation	High flexibility in meeting students' needs and aspirations; helping them get to know faster and gain confidence to engage more with the learning process;

آمدن رویکردها و جریان‌های جدیدی در آموزش شده و روند کلی آموزش را دچار تحولات اساسی نموده است.

در این روند فاوا تأثیرات عمیقی بر فرآیند یادگیری و یاددهی دارد و این تأثیرات باعث تغییراتی در کیفیت و چگونگی عناصر فرآیند یاددهی و یادگیری می‌شود. ایجاد تحول در مدارس مستلزم تغییر فلسفه آموزش و پرورش است و فناوری نقطه شروع چنین تغییری است زیرا زندگی روزانه ما را تحت تأثیر قرار داده است؛ وقتی در مدارس به اطلاعات و مهارت‌های فکری توجه می‌شود و استفاده از فناوری‌ها به صورت استاندارد در می‌آید، آنگاه برنامه‌های درسی مدارس تغییر خواهد کرد [69]. بعد نرم‌افزاری تکنولوژی متشکل از روش‌ها، خط‌مشی‌ها، راهبردها، مدل‌ها و ایده‌های برگرفته از سایر رشته‌ها ست؛ این بعد در عمل به شکل روش‌های مختلف آموزشی تجلی پیدا می‌کند و در ارتباط با بعد سخت‌افزاری به حل مسائل آموزشی می‌پردازد [13]. می‌توان فاوا را به عنوان یک عامل و منبع قوی در نظر گرفت که در طراحی هدف، محتوا، روش و ارزشیابی، تأثیری قوی و جهت‌دهنده دارد [43]. فاوا با ایجاد تغییرات بنیادی در مفاهیم آموزشی قبلی توانسته دگرگونی‌های اساسی را در آموزش به وجود آورد [70]. فاوا به عنوان ابزاری برای تدریس و یادگیری باید تکالیفی ایجاد کند که به حل مسئله کمک کرده، پردازش عمقی ایده‌ها را ارتقاء دهد، باعث افزایش درگیری یادگیرنده با مواد درسی و تعامل بیشتر معلم با یادگیرنده و یادگیرنده با معلم شود [15]. کاربرد فناوری‌های جدید از سوی معلمان آنها را قادر ساخته است تا تکالیف درسی را در سطح فکری بالاتری ارائه دهند، از آنها حمایت می‌کند تا مربی باشند نه پخش‌کننده اطلاعات، موقعیت امنی برای آنها فراهم می‌کند بار دیگر در نقش یادگیرنده باشند و نظریات خود را درباره برنامه درسی و روش‌های تدریس با دیگران در میان بگذارند [71]. یادگیری از طریق رایانه‌ها مستلزم نوعی فعالیت ذهنی عمیق است که فرد را برای برخورد با تجارب واقعی زندگی آماده می‌کند. هنگامی که فرد با رایانه روبرو می‌شود در موضع حل مسئله قرار می‌گیرد که با این روش برای فرد تجربه‌ای سرشار از جستجو و کشف و کندوکاوی لذت بخش به ارمغان می‌آورد که جنبه سلیقه‌ای و اراده شخصی وی را در یادگیری نیز در بر می‌گیرد. این نوع یادگیری در ارتباط با زندگی معنا می‌یابد و فرد فعالانه همانند یک عنصر کشف‌کننده عمل می‌کند. بدیهی است این یادگیری لذت‌بخش‌تر، ماندگارتر، عمیق‌تر، تعمیم‌پذیرتر بوده و چون نیازهای وی را در نظر می‌گیرد با انگیزه پیگیری خواهد

- [2] Thierer, A. D. (2001). *How free computers are filling the "digital divide"*. Washington, DC: Heritage Foundation .
- [3] Nordin, N., Embi, M. A & Yunus, M. M. (2010). Mobile learning framework for lifelong learning. *Procedia –Social and Behavioral Sciences*, 7, 130-138.
- [4] Nordin, N., M. I, Hamzah, M. I, Yunus, M. M & Embi, M. A. (2010). The mobile learning environment for their - service school administrators. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 7, 671-679.
- [5] Zangene, H., Musavi, R & Badali, M. (2013). The Effects of Information and Communication Technologies on Promotion of Creative Thinking. *Quartly Journal Of Innovation and Creativity In Human Sciences*, 3(2), 59-39. [In Persian]
- [6] Breen, R., Lindsay, R., Jenkins, A & Smith, P. (2001). The role information and communications technologies in a university learning environment. *Studies in Higher Education*, 26(1), 95-114.
- [7] Sharif Khalifeh Soltani, S.M., Karimi Alaviyeh, M. & Mazaheri, M. (2011). Reviewing the Challenges of Using Information and Communication Technology in the Use and Learning Process. *Journal of Information and Communication Technology in Educational Sciences*, 1(3), 42 -23. [In Persian]
- [8] Salehi, H & Salehi, Z. (2012). Integration of ICT in language teaching: Challenges and barriers. *Proceedings of the 3rd International Conference on e-Education, e-Business, e-Management and e-Learning (IC4E, IPEDR)*, 27, 215-219.
- [9] Yunus, M. M. , Salehi, H. & Chenzi, C. (2012). Integrating social networking tools into ESL writing classroom: Strengths and weaknesses. *English Language Teaching*, 5(8), 42-4 .
- [10] Banu, A. R. , Nadira, K. & Banu, A Thahira, (2010). ICT in Higher Education – A Study. *Canadian Journal on Data, Information and Knowledge Engineering*, 1(1), 1-12.
- [11] UNESCO, (2002). *Information and communication Technology in Education*. A curriculum for schools and program of Teacher Development.
- [12] Author's group, (2014). *Theoretical and practical foundations of educational technology (Volume 1)*. Tehran: Avaye Noor. [In Persian]

	creating diversity and interest
Relationship between ICT and student-centered learning	learner -based Center with digital resource support, interaction with teacher and other learners; support for active learning; problem-centered learning; Problem-centered learning and purposeful and meaningful learning; emphasis on ability to generate knowledge;
Improving and Promoting thinking skills	Emphasize critical thinking by providing the ability to compare the massive amount of information; developing creativity by providing simulation capabilities; increasing the depth and quality of learning;
Relationship between ICT and assessment of learning	Providing quick learning outcomes; Providing self-assessment conditions
Emphasizing on self-learning	Focusing on the individual aspect, active and problem-centered nature of learning; Emphasizing on the goal of empowering the learner
Formatting to deep, fast and sustainable learning	Providing easier and quicker learning of complex concepts; the possibility of achieving the higher levels of learning
Changing the role of the teacher	The role of the teacher is changed from the content transmitter to a facilitator of learning; teacher is always learning; division of power; accompaniment and guidance for learner

بی‌نوشت

1. سنتر پژوهی تجمیعی همانند تغییر فیزیکی و سنتر پژوهی ترکیبی همانند تغییر شیمیایی در یک واکنش است. در اولی یافته‌های پژوهش‌های انتخاب شده با هم جمع می‌شوند مانند آنچه بیشتر در فراتحلیل پژوهش‌های کمی شاهد آن هستیم. در دومی یافته‌های دیگران خود مبدل به داده‌هایی می‌شوند که با داده‌های دیگر ترکیب و سپس با هویتی جدید بازآفرینی می‌شوند [48].

مراجع

- [1] Jafarkhani, E. (2009). The Information Society of Globalization and Development. *Excellence*, 33, 36-56. [In Persian]

- [23] Saffari, Sh. (2015). *Investigating the Role of Information Technology in High School Students' Learning in Tehran's 8th District: Hidden curriculum*. Master's thesis for curriculum planning, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran. [In Persian]
- [24] Plomp, Tj., Ten Brummelhuis, A. C. A., & Rapmund, R. (1996). *Teaching and Learning for the Future, Report of the Committee on Multimedia in Teacher Training (COMMITT)*. Den Haag: SDU.
- [25] Flecknoe, M. (2002). How can ICT help us to improve education?. *Innovations in Education & Teaching International*, 39(4), 271-280.
- [26] Wagner, A. D. (2001). IT and Education for the Poorest of the Poor: Constraints, Possibilities, and Principles. *TechKnowLogia*, July/August 2001, 48-50.
- [27] Rahmani, J., N, Movahedi Nia, N. & Gh. Salimi, GH (2006). Conceptual Model of Teaching Educational Roles of Information and Communication Technology in Education. *Research in Curriculum Planning (Knowledge and Research in Educational Sciences-Curriculum)*, 20 (10-11), 49 - 66 [In Persian]
- [28] Ghaderi, S. & Maghfouri, M. (2006). Information Technology and Efficiency in Higher Education. *First International Conference on University Textbook, Organization for the Study and Compilation of Books in the Humanities of Universities*, Tehran. [In Persian]
- [29] Hosseini Shaon, A. (2007). *Investigating the relationship between the amount of information technology use by the faculty and its impact on educational performance at the Faculty of Psychology and Educational Sciences of Tehran University*. master thesis for educational planning, Faculty of psychology & Educational Science, University of Tehran. [In Persian]
- [30] Ahmadvand, A. M & Torkzadeh, Jafari, A (2001). Influences and Performance of Information Technology in Higher Education. *A collection of articles of the first conference of technology education in higher education*, Arak: Arak University Press. [In Persian]
- [31] Aali, Sh. (2002). Information technology in education. Tehran. *Journal of Amoozeh*, 15. [In Persian]
- [32] Faraj Elahi, M & Zarif Sanayee, N (2009). Education Based on Information and
- [13] Yusuf, M.O. (2005). Information and communication education: Analyzing the Nigerian national policy for information technology. *International Education Journal*, 6(3), 316-321.
- [14] Dockstader, J. (1999). Teachers of the 21 century Know the What, Why, and How of Technology Integration. *T.H.E. Journal*, 73-74.
- [15] Zare'i Zarkaki, I., Ghasem Tabar, S.A & A. Momeni Rad, A. (2013). *Theoretical and practical basis of Internet usage in teaching and learning process*. Trhran: Avaya Noor Publication. [In Persian]
- [16] Salajan, F. D. (2007). *Problems and Possibilities of Integration ICT in European Union's Higher Education: Perceptions of People Inside and Outside the European Commission's e-learning Programmes*. A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Education in Teachers College, Colombia University.
- [17] Mikre, F. (2011). The roles of information communication technologies in education: Review article with emphasis to the computer and internet. *Ethiopian Journal of Education and Sciences*, 6(2), 109-126.
- [18] Baggott, L., Macfarlane, A. & Brawn, R. (2003). Knowledge Transformation Through ICT in Science Ediation. *british Journal of Educational Technology*, 2, 183-199.
- [19] Nicolle, P. S., & Lou, Y. (2008). Technology adoption into teaching and learning by mainstream university faculty: A mixed methodology study revealing the "how, when, why, and why not. *The Journal of Educational Quality & Quantity*, 41, 105-121.
- [20] Sanyal, B. C. (2001). *New functions of higher education and ICT to achieve education for all*. Paper prepared for the Expert Roundtable on University and Technology-for- Literacy and Education Partnership in Developing Countries, International Institute for Educational Planning, UNESCO, Paris.
- [21] Attaran, A & Ayati, M. (2009). Fundamentals of ICT-based curriculum. *Journal of Curriculum Studies*, 3(12), 15- 47. [In Persian]
- [22] Nowroozi, M., Zandi, F. & Madani, M. (2008). Ranking of Information Technology Application Methods in Learning Process - School Learning. *Journal of Educational Innovations*, 7(26), 9 - 34. [In Persian]

- [42] Fathihaan, M. & Nowroozi, M (2009). Study of Computer Literacy Patterns for Secondary Teachers in Iran. Second Conference on E-Learning, First Printing, Tehran: *Publications of the Secretariat of the Supreme Information Council*, 45-23. [In Persian]
- [43] Maleki, H. & Gharmabei, H. (2009). Position and Application of Information and Communication Technology in the Elementary Curriculum for Teachers and Teachers of Tehran”, *Journal of Educational Innovations*, 8 (31), 37 - 52. [In Persian]
- [44] Thomas, S. & Ranga, A. (2000). *Education in the United State*. New York: Ventages Press.
- [45] Hosseini, S.M. (2013). *The Relationship between Information and Communication Technology (ICT) Literacy and the Rate of Use (ICT) in the Teaching Process and Computer Self-Efficiency of Teachers of Controlled Schools in Karaj City*. MSc Thesis Adult Education, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran. [In Persian]
- [46] Yunus, M. M. , Nordin, N., Salehi, H., Sun, H.C. & Embi, M. A. (2013). Pros and cons of using ICT in teaching ESL reading and writing. *International Education Studies*, 6(7), 119-130.
- [47] Syed-Noor-Ul-Amin. (2013). an effective use of ICT for education and learning by drawing on worldwide knowledge, research, and experience. *Scholarly Journal of Education*, 2(4), 38.
- [48] Kayode, F. (2007). Information and Communication Technology in Teacher Training and Professional Development in Nigeria. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*, 8(1) .
- [49] Talay, E.& H. Bozorg, H. (2014). Explaining the Necessity of Upbringing a Child (Pre-Primary) Based on Synthesis Research of Contemporary Experimental Evidence. *Quarterly Journal of Educational Research*, 31 (2), 91-118. [In Persian]
- [50] Abdoli, S. & Mohammad Hassani, H. (2013). Synthesis of components, tools and methods used in the evaluation of e-learning and providing a comprehensive model for evaluating e-learning. *Quarterly Journal of Measuring and Educational Evaluation*, 5(9), 153 – 214. [In Persian]
- Communication Technology in Higher Education. *Journal of Strategies for Education (Strategies for Medical Education)*, 2(4), 167-171.[In Persian]
- [33] Nasirpour, H. (2012). *Comparison of the usage of Information and Communication Technology (ICT) in the teaching of undergraduate between public and non-profit secondary schools in Karaj*, Master's thesis for Educational Research, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran. [In Persian]
- [34] Zamani, F & S. Kardan, S. (2010). Influence of Application of Information and Communication Technology in Learning Math. *Journal of the Information & Communication of Technology*, 1(1), 23-38. [In Persian]
- [35] Nami, K. (2011). *Investigating the relationship between faculty members' use of ICT and their teaching - learning quality in faculties of psychology and education with social sciences of Tehran University*. Master's thesis for Educational management, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran. [In Persian]
- [36] Downes, T., Fluk, A., Gibbons, A. ,Leonard, R., Mathews, C., Oliver, R & et al. (2001). *Making better connections, “A project funded by the Commonwealth Department of education, Science and Training*. Published by Australian Curriculum studies Association.
- [37] Zamani, B. E & Azimi, S. A. (2008). How to use Information and Communication Technology (ICT) to do UK Primary Studies: Reviewing Books. Teaching guide (teacher). *Quarterly Journal of Educational Innovations*, 27, 34-7.
- [38] Doornekamp, G. (2002). A comparative study on ict as a tool for the evaluation of the policies on ict in education. *Studies in evaluation*, 28: 253-271.
- [39] Badu, E. E & E. D. Markwe, E. D. (2005). Internet Awareness and Use in the University of Ghana. *Information Development*, 21(4):260-268.
- [40] Dellit, J. (2010). *Using ICT for quality teaching-learning evaluation processes*. Australian Education System, Adelaide, South Australia.
- [41] Yaghma, A. (2012). Use and abuse technology in education: concerns about today schools. *Growth of educational technology*, 4(28). [In Persian].

- Education System of Iran, University of Mashhad*, 9-8. [In Persian].
- [60] Majumdar, S. (2006). *Emerging Trends in ICT for Education & Training*, Unevoc.Unesco.Org.
- [61] Abu Ziden, A., Ismail, I., R. Spian, R. & Kumutha, K. (2011). The Effects of ICT Use in Teaching and Learning on Students' Achievement in Science Subject in a Primary School in Malaysia. *Malaysia Journal of Distance Education*, 13(2), 19-32.
- [62] Hussain, A.J., Morgan, S. & Al-Jumeily, D (2011). How Does ICT Affect Teachings and Learning within School Education. *In Developments in E-Systems Engineering*, 250-254.
- [63] Bamigboye, O.B., Aderibigbe, N.A & Buraimo, O.K. (2007). Information Communication and Dialogue in conflict management: A study of Olabisi Onabanjo University Students and Ago-Iwoye Community Conflict. *Journal of Library and Information Science (JOLIS)*, 4 (1 - 2), 23 - 38.
- [64] Okeh, O. D & Opono, M. C (2007). Information and Communication Technology (ICT): A veritable tool for national Educational Growth. *Journal of Academics*, 2(3), 234 - 246.
- [65] Flecknoe, M (2002). How can ICT help us to improve education. *Innovations in Education & Teaching International*, 39(4), 271-280.
- [66] Abbasi Asl, M., Zahed Babelan, A. & Namvar, Y (2011). Investigating Factors Related to the Use of Information and Communication Technology in the Teaching and Learning Process by Teachers. *Journal of Education and Evaluation (Educational Sciences)*, 4(13), 95-105. [In Persian].
- [67] Mohammadi, M., Torkzadeh, J., Bagheri, A., Amiri, Kh. & Azadi, A. (2012). The relationship between teachers' perceptions of school culture and their innovative adaptability to the use of information and communication technology in the learning process-learning process. *Journal of Educational Innovations*, 41. [In Persian].
- [68] Solaimanpour, j., Khalkhali, A. & L. Raayat Konnadeh Fallah, L. (2010). The Effect of Teaching Method Based on Information and Communication Technology in Creating Sustainable Learning in Empirical Science. *Third Year Guild, Quarterly Journal of Information and Communication Technology in Education*, 1(2), 93-76. [In Persian].
- [51] Gandomi, F. & Sajjadi, S.M. (2016). Digital turn and its implications on teacher's professional achievement: learning communities formation among teachers. *Journal of Technology of Education*, 4 (40), 275- 291. [In Persian]
- [52] Rahmani Neyshabour, R. & Ebrahimi, Z. (2007). *Collected Articles of Educational Technolog*. Tehran: Allameh Tabatabaei University Press. [In Persian]
- [53] Lim, C.P. & and Chai. C.S. (2004). An activity theoretical approach to research of ICT integration in Singapore schools: Orienting activities and learner autonomy. *Computers and education*, 43 (1):215-236. (2004).
- [54] Sheykhi, S. & Gholami Hara Dashti, S. (2013). The Role of Information and Communication Technology in Education. *Journal of Educational Studies Aja University of Medical Sciences, Second Year*, 54, 54-48. [In Persian]
- [55] Afkhami Aqda, M., Kamali Zadeh, M. & Shokorawa, N. (2012). The Effect of Information and Communication Technology (ICT) on the Education Process from the Perspective of Yazd University Students. *The Journal of Toloo-e-behdasht*, 11 (1), 41-52. [In Persian]
- [56] Mohammadi, A.M. (2008). Influence of Information and Communication Technologies in Language Learning and Teaching. *Journal of Foreign Language Studies*, 45, 139-115. [In Persian]
- [57] Kharamani, N., Asadi, F., Darbazzin, M. & Asvar, S. (2015). The Relationship between the Role of Information and Communication Technology with Teaching and Learning of Students. *The First National Conference on Science and Technology in Iran, the Association for the Promotion of Science and Technology Fundamental Techniques*. [In Persian]
- [58] Youssef, A. B. & Dahmani, M (2008). The impact of ICT on student performance in higher education: Direct effects, indirect effects and organisational change. *Universities and Knowledge Society Journal*, 5(1).
- [59] Saeedi Seyuki, M. & Hosseinagholi Zadeh, R. (2013). A Look at the Role of Information and Communication Technology in the Process of Teaching - Learning with an Emphasis on the Constructivist Approach. *The Fourth Conference of the Philosophy of Philosophy of Education in Iran, the Transition in the*

- [69] Zofan, S(2011). *Application of New Technologies in Education*. Tehran: Publication samat. [In Persian].
- [70] Pourmohammad Bagher, L. & Pourmohammad Bagher, E. (2008). The Role of Information and Communication Technology in the Education of Academic Centers. *Journal of Educational Technology, Third Year*, 3(1), 67-75. [In Persian]
- [71] Zofan, S. & Lotfipoor, K. (2005). *The use of teaching materials for the second year of the Teaching Media for Teachers*. Teacher Training Centers, Tehran, Iran Printing and Publishing Company. [In Persian].
- [72] Afzalnya, M.R (2014). *Learning Technology*. Tehran: Samt Publishing. [In Persian].
- [73] Asadi, M. & Gholami, KH. (2016). Synthesis Research on the Effective Teaching Pattern in Higher Education. *Journal Management System*, 5(9), 113-144. [In Persian].
- [74] Yunus, M. M., Nordin, N., Salehi, H., Embi, M. A., & Salehi, Z. (2013). The use of information and communication technology (ICT) in teaching ESL writing skills. *English Language Teaching*, 6(7), 1-8.